

САМОТЕН ГРОБ В САМОТЕН КЪТ...

Самотен гроб в самотен кът,
пустиня около немее —
аз зная тоз самотен кът
и тоя гроб самотен де е.

И знам, че в тоз самотен гроб,
таме в пустинний кът самотен,
зарови милвана ръка
един немил живот сиротен.

Сега за тоз немил живот,
в немил живот сама купнее...
Самотен гроб в самотен кът,
пустиня около немее.

СПИ ЕЗЕРОТО...

Спи езерото; белостволи буки
над него свождат вити гранки,
и в тихите му тъмни гълбини
преплитат отразени сянки.

Треперят, шептят белостволи буки,
а то, замряло, нито трепва...
Понякога му сал повърхнини
дълга от лист отронен сепва.

НИ ЛЪХ НЕ ДЪХВА НАД ПОЛЕНИ...

Ни лъх не дъхва над полени,
ни трепва лист по дървесата,
огледва ведър лик небето
в море от бисерна роса.

В зори ранил на път, аз дишам
на лятно утро свежестта —
и милва ми душата бодра
за лек път охолна мечта.

За лек път, за почивка тиха
през ясна вечер в родний кът,
където ме с милувка чака
на мойто щастие сънят.

РАЛИЦА

Като оназ вечерница в небото,
една бе в село Ралица девойка,
и цяло село лудо бе по нея.
Сиротно чедо беше тя. Отколя
замина нейний татко по гурбет -
замина и ни вест, ни кост от него;
а майка й отведоха с дене
кахъри в гроба. Ралица остана
при леля си, като свое чедо
я тя отгледа - гърлицата както
отглежда своя рожба, докато
се на крила самичка тя възмогне.
От Бешбунар ли с пълни бели менци
тя привечер се връщаше с другарки,
спреваряха се кой през кой вода
да й напий; а в празник на хоро,
кой не луди до нея да се хване? -
Че модрия й поглед бе западнал,
като мъгла, на всички на душата
и мислите им все около нея
се вияха, кат сърмений колан
о кръшната й тънка половина...
"Блазе й с хубост" - казваха едни.
"Блазе, комуто на честта се падне" -
обаждаха се други. А с глава
посвиваха пък трети, век живели,
свят опознали - шепнейки изниско:
"Блазе й... Ех, кабил ни край не е
на хубаво да води тая хубост."
За Ралица залиташе най-вече
Стоичко Влаха, заможен и личен
ерген, един на майка и баща.
Но ней сърцето беше дало вест
и тегнеше душата й към други;
примамили я бяха со дене
на Ива Бойкин ваклите очи
и думите му благи, като ранна
роса при пролет. Вреди ли невреда,
че сиромаш е Иво!... Двама лика
и прилика, един за друг родени -
един у друг залюбени не чудом.
Той беше строен явор столоват,
тя тънка, вита, кършена лоза:

лоза се окол явора обви -
около Ива Ралица девойка!

Кръстовден мина. По поля и дома
се работа привършваха. Ей острий
горняк повя: гората пожелтя;
напуснати, посърнаха полята.

У Ралица ходиха китни свати.
И чу се вест низ селото, че наскоро
ще е и сватба. Дружки и недружки
у Ралица на добър час вървяха;
и всички тя посрещаше засмяна,
и тънки дари стелеше пред тях,
и охолно разправяше на всички,
що ѝ лежеше драго на сърце.
Сърце прелива, като пълна чаша.
У лелини ѝ дворове широки
като че слънце грееше - и всички,
що Ралица споходиха, оттам
излазяха, като че ли и тях
да бе огряло слънце...

Ала слънце,
що за едни тъй драголюбно грей,
на други мрак сгъстява на душата.
И мрак обзе душата на Стоичка.
Ни сън за него имаше, ни отдих;
и скиташе се все навъсен той,
на целий свят като че гневен. Вред
той Ралица все дебнеше да срещне.
Ей привечер веднъж му падна сгода
на Бешбунар. Той излеком пристъпи
и се запря зад чучура - когато,
приведена над поставът, сама
там Ралица си писаните стомни
изплакваше. Тя втора стомна сложи
под чучурчето - първата, веч пълна,
изправи се да сложи отстрана -
и тъй застана в миг, като вкопана.
Обади се тогаз оттам Стоичко:
"Отколя търся слука да ти дам
скъп армаган - огърлица рубета,
а, Ралице?..." И тутакси извади
из пазвата си златен наниз той
и го подаде. Очи не възведе
да го погледне пребледняла тя

и не пророни, слисана, ни дума.
"Наречени са те за теб" - отново,
пристъпвайки към нея, той повтори.
- Не всичко, мен наречено, за мен е! -
отвърна тихо Ралица и сегна
препълнената стомна да отнеме.
Ръката ѝ тогава залови
и я устреля с тъмен поглед той,
и троснато отново тъй подзе:
"За теб така... така ли е за мен?
На мене е обречено сърце ти:
то ще е мое - или ничие!"
- Пусни!... Сърцето силом се не зема.
Не е то пита, то се не ломи! -
извика тя - изви се, отърва се
и спусна се набързо низ брега.
След нея дълго, дълго гледа той
и недобър гореше плам в очи му.
И паметта му мисли зли обзеха.
Зашло бе вече слънце и бързом
вечерни сенки падаха... Въз бряг
възпираха отдолу закъснели
за Бешбунар девойки и далеч
разпръскваше се охолний им смях.
Из друг път сви Стоичко и полека
към село се упъти.

Много дни

се оттогава минаха - и много
неща през тия много дни. Ей вече
великденските пости превалиха;
разтикваше се зимата. И всичко
миришеше на млада пролет... Само
мъглива есен гнездеше се още
в душата на Стоичко Влаха, че
отдавна вече Ралица и Иво -
мъж и жена - живеяха честито.

Зовеше я той "мое пиле", поглед
от нея не отвождайки, като
от свое скъпо, ненагледно благо.
И не смъгли му щастието нищо -
ни думите на Ралица, когато
тя за Стоичко всичко му разправи,
ни тъмний негов поглед, изпод вежди
при всяка среща мятан неприветно.
А радостта на Ивовата майка

ни споделил би никой, ни постигнал.
И всякой гост у Ралица бе драг
и радушно причакан гост. На всички,
кой знае как, усмивката ѝ крехка
допадеше - тъй ведрата зорница
допада на стопани ранобудни:
не е ли тя на ясни дни благ вестник?
Ех, хубава усмивка беше тя...

И с таз усмивка, привечер веднъж,
говореше невястата на Ива,
приседнала край огъня до него:
- Защо ли се забави майка тъй?...
Довчас ще втаса хляба и зарана
ще имаш топъл за в гората. Ранко
нал` ще излезеш? "Ранко, мое пиле;
не ще ли ти се ранко да изляза?" -
отвърна той, с усмивка дяволита
като към нея се изви. - Пък ти!
То вече - каза тя и причерви се
свенливо. Двама млъкнаха завчас.
На огъня притури съчки тя,
а той се взря в камината нагоре.
А вихъра, като пътник закъснял,
на прозорците блъскаше, виеше
и свиреше през ниския комин.
Стояха дълго мълком те така
и този път пръв Иво се обади:
"У батеви останала е майка;
ще трябва да се иде, че навън
я чуй каква е хала разбесняла."
- Пред вратнята завяло ѝ до коляно -
се Ралица обади, веч когато
отвори той вратата да излезе.
Но той не чу, набързо дръпнал пак
да я затвори - че го сипна буйна
виелица в очите, шепи сняг
от стрехи нейде сграбил и вкъщи
да се премъкне хукнала несвястно.
Не задържа тя Ива. С сръчен мах
от себе си отърси той снегът
и възкриви към хлява, по-напред
воловете да понагледа пътем.
"Я гледай, чак и вратнята разтвори!"
- Затрупай я с трупа си! - троснат глас
до него се обади - и докле

да се досети Иво, лют ханджар
се вби в гърди му - дигна той ръка,
изохка и се люшна на земята.
И повторно в гърди му кат вби
ханджара, викна стръвния убиец:
- Мене нейни думи - тебе моя нож!
Сърцето, що се не ломи, за мене
ще да е цяло! - и прескокна той
през трупа и изчезна в тъмнината,
зловещо дете вихъра виеше.
Нощта погълна глухий стон на Ива;
а като че ли слаб, едва досетен
ек и сърцето Ралица досегна -
неясен ек и несъзнан, тъй както
в гората гръм далечен от ловец
на птичка се в сърцето отзовава;
за миг се тя ослуша и отново
я мисълта за утре пак обзе.

Седеше тя прибрана тамо в къта,
край огъня, когато се почука
на прозорчето излек. Скокна тя
и вратнята отвори. - "Добър вечер,
невясто Ралко. Мала пък вихрушка! -
бързом издума старата, чембер
като отви и го от сняг отърси. -
Ха затвори, че фтичето ще фръкне!"
- Не е ли Иво отподире? - "Иво?
Къде се е по таз вихрушка дявал?"
И ней разправи Ралица, и плахо
погледна я. "Ей, някъде по път
ще бъдем се разминали" - изниско
ней старата отвърна и повтори:
"Отдавна ли излезе." - Не, отскоро. -
Спогледаха се мълком те - и мълком
край огъня приседнаха да чакат...
Полека-лека вятърът утихна;
и рядко само счуваха се бързи,
отвън из пътя, стъпки и далеч
заглъхваха; а тропота от тях
за дълго се отйекваше в сърца им.
И нещо тежко, тъмно се полека
възйемаше и таеше в душа им,
като на лято дъжд, кога в полето
лежат във златни снопи неприбрани.
Тъй мина час и друг, а все нема

очакваният от тях да се завърне...
И наведнъж - поджегна ли ги мисъл
нечакана? - те скокнаха и двете
и литнаха на потръс. Пред вратата
те зърнаха полузавени стъпки
и като че ли нещо ги повлече
нататък, закривиха... В тъмнината,
зад зиналите вратни на обора,
на трупа Ивов Ралица се спрепна
и с вик върху му падна во несвяст.
Далеч и близо в глъхналата нощ
разляяха се псета... Глъч се дигна;
и стекоха се оближни съседи
на писъка у Ивови. Блещукна
фенерче сред навалищата - слабо
огрея то прегърчения труп,
зад прага възнак повален, с широко
изцъклени безжизнени очи -
и него с писък прегръщаха жените.
Отнесоха съседи Ива вкъщи,
а сутринта отнесоха го свои
на гробищата, в вечната му къща.
Пожалиха за чуждо чужди хора;
пожалиха за Ралица, за Ива,
окаяха и старата му майка,
погаткаха "ка`би?" и "кой ще бъде?"
па скоро и забравиха. Една
не го забрави старата му майка
и наскоро, при пролет, се помина.
При синов гроб отвори се и майчин.
Един до друг те легнаха в земята -
и на сърцето Ралици. Злочеста,
една за двама остана да жали,
на гробовете им да реди.

Начесто
западеше й мисъл за Стоичка;
западеше й: "Божичко, няма!?"
И морници побиваха я хладни.
(А сам Стоичко, заради когото
и хората пошушноваха нещо,
след Ивовата смърт, на два-три пъти
се по кръчмите мярна - и без вест
подир това на някъде забягна.)
През сълзи тя не видя пролетта,
в тъга не сети лятото как мина
и дойде есен. Есента доби тя

момчана рожба - радостна сълза
во пороя на скърбите ѝ падна.

Дни минаха и много мина с тях.
Тъй както свива модрия седянка
цветец, когато слънцето залезе,
и тъй сърцето Ралица се сви,
прибрало спомен скъп за ясни дни...
Живей сиротно с своето сираче
живот неволен тя сега. Радей
по чужди къщи, бърти се весден,
и празнощ я над хурката заваря.
Но в ваклите очи на своята рожба,
когато се тя вгледа и познай
в тях Ива - до сърце си го притисне,
и пак оная хубава усмивка
на устните ѝ цъфва, от живота
ненадломена - с несломено сърце.

Обратно към: [[Епически песни](#)][[Пенчо П. Славейков](#)][[СЛОВОТО](#)]

© 1999-2016, [Словото](#). WEB програмиране - © [Пламен Барух](#)

CIS MOLL

So pocht das Schicksal an die Pforte.
Beethoven

Отмахна той завесите и тихо
застана пред отворений прозорец.
Таинствена и чудна лятна нощ
полухваше с дихание си морно
и лееха над сънний мир приветно
сияние рой трепетни звездици;
невнятен говор водеха със тях
в градината събудените ветки.
Нощта бе ясна, но злокобен мрак
се сбираше Бетховену в душата -
и той кръз него нищо не съзре.

И тихо пак отдръпна се назад,
през стаята премина и замислен
той седна пред отворений роял...
Разсипаха се звуци бурен вихър
и трепнаха прекъснати. Ръце
отпусна той и смъртно бледен лик
безпомощно обори на гърди.
И в мрачния му ум злокобни мисли
се зароиха, сепнати за миг,
тъй както искри изпод пепелта
на току-що разровена жарава:

- За мене всичко свършено е вече!
Слепецът няма слънцето да види.
Във безпросветна нощ залутан, само
живее той - да чувства адский ужас
на туй, що е загубил безвъзвратно.

Слепец! За мен залязоха навеки
на слънцето лучите - с звуковете
на музиката... А едни, едни
те даваха живот на моя дух
и светлина на гордите ми чувства.
Аз доживях самичък да се видя
мъртвец приживе, Другите живеят
с живота на творенията мои -
и само ази зарад тях съм глух.
И призракът на мойта чест жестока

ме неотстъпно навъсде преследва
със своя злобен и ужасен смях:
"Творецът на хармонията - глух!"
Душа жаднее за покой - покой
във гроба - на чиито двери няма
съдбата ни да хлопа, ни зове!

Витаеше веч сянката на смърт
над него и облъхна го със мраз.
Но геният, хранител на душата,
отблъсна властно удара... Бетховен
чело подъе и през прозореца стрелна
навъсен поглед в звездни небеса.
- Покоят е тъй близо!... За такъв ли
покой жадней сърцето? Избавление!
В смъртта покой?! Дали не малодушье
за него с своя милкав глас ми шепне?...
Де гордото съзнание - че грей
величие в човешката неволя?!

Сляп бил си ти! И Омир бил е сляп;
но в слепота от хилядите зрящи
дничък само той е виждал ясно...
Не из очите погледът излиза,
а на душата из Света Светих.

И аз оттамо счувам дивен ек!
То стон ли е на хаоса душевен?
Свещен ли плач на бедното сърце?
Или е трепет то на ощ незнайни,
но горди мисли, зародени в мрака,
що божий пръст на нов насочва път?...

Не! Не! Живее всемогъщият дух -
а с него аз в изкуството живея...
И загубата на единият слух
нелесно тъй убива идеалът,
когато него *Висшият Слух* поддържа!
Аз чувствам чрез него буйния пулс
на общия живот на естеството -
не той ли бие в моето сърце?
То не от туй ли страда тъй жестоко?
В страданъето е негова живот!
И само в него ази ще намеря
за нови чувства нови звукове -
изкуството чрез тях да обновя...

Таз висота достигна, възродена
в велика скръб, великата душа.

В полета горд на възбленуван блян
унесен, той сафърленото свое
творение отново залови -
и се забрави, и забрави всичко...
В хармония и дивна, и надвластна
се сбориха и сляха звукове,
метежен рой подир метежен рой,
като пожарни пламъци. От тях
на беззаветност знойний дъх повея...
А смъртните окови, що душата
тъй гордо бе зафърлила, звънтяха
болезнено, като отък на буря,
и нейде си замираха далеч...
В нестройний строй на тоя химън горд
диханието на покой възвишен
трепереше - покой на дух възмогат.

И в своята забрава той не спази
как влезе тихо в стаята един
от младите му ученици; сепнат
от звуковете бурни на рояла,
зад него той застана... И ужасни
в главата му се мисли зароиха:
"Рикание на гладен лъв в пустиня
в тез звукове ехти. Отде те идат?
Това не е ли изблик на безумье?
Или той с своята глухота изгуби
и паметта за формата и строя?
Безумецът, дали не възмечтава
да заглуши светът - и нов закон
да тури за хармонията той?!"

А между туй, съзнанието тайно
мълвече на Бетховена в душата:
"Ти на съдбата няма що да робщеш.
Ти имаш свой особен дял... Ти сне
от небесата пламък Прометеев
да го запалиш в хорските сърца
и възгорени, да ги възвисиш.
И в тях сърца, един през векове,
ти ще живееш безсмъртен в смъртний мир."

Обратно към: [Епически песни][Пенчо П. Славейков][СЛОВОТО]

